

Literatura.

JUDr. Rudolf Hynie: **Válečné represálie a letecké bombardování.** (Knihovna Sborníku věd právních a státních. Nová řada. B. Obor státovědecký, č. 3.) V Praze 1928, str. 147.

Kromě úvodu obsahuje kniha dva oddíly. V prvním pojednává se o válečných represáliích a leteckém bombardování (str. 9—71), druhý nadepsán jest „reglementace války de lege ferenda“ a má kromě závěru tři kapitoly, a to 1. Zásady mezinárodněprávní úpravy leteckého bombardování, 2. Řešení otázky válečných represálií a 3. Problém nových sankcí. U titulu druhého oddílu čteme jako subtitul v závorce: jako úvod k oddílu druhému. Zdá se tedy, že shora zmíněný titul oddílu druhého není vlastně titulem celého tohoto oddílu, nýbrž pouze první jeho částí, t. j. § 9 celého spisu (str. 75—86). Není arcí jasno, proč tato část nenazývá se jako následující 3 části „kapitolou“. Na str. 5 dočítáme se pak, že oddíl první měl vlastně skládati se ze tří kapitol, z nichž poslední měla ukázati instituci válečných represálií a platné právní normy, aplikované na letecké válčení, ve světle praxe světové války, a že od otištění této kapitoly muselo býti „na konec z důvodů technických upuštěno“. Ani zde není jasno, jakého druhu tyto technické důvody vlastně byly.

V Úvodu vykládá autor, jak došel ke spěti obou svých temat: „I když povždy uznávala se závadnost této instituce (roz. válečných represálií), neudržitelnost její cele se teprve pocítila od okamžiku zavedení válečných letadel, kterými se válčím dává možnost, aby znenadání přepadali protivníkovu otevřená města i s poklidným obyvatelstvem — až daleko v zázemí ležící.“ Za úkol studie prohlašuje pak autor, „podati obraz dnešního mezinárodního práva válečného, jež po zavedení letadel do armády stalo se naprosto neudržitelným, a chce naznačiti i prostředky, kterými by bylo možno zjednatí nápravu, aby se právní postavení civilního obyvatelstva v leteckých válkách zlepšilo“ (str. 3).

V kapitole první oddílu prvního pojednává autor o pojmu válečných represálií. Uvádí definici Oppenheima a Struppa a konstatuje, že bývají některými autory rozlišovány represálie práva mírového a práva válečného. Sám prohlašuje, že zamítá nejen rozlišování na represálie doby mírové a doby válečné, ale taktéž i tendenci opačnou, spočívající ve snaze, popříti jakoukoliv právní rozdílnost mezi oběma druhy represálií a konstruovati je za každou cenu v definici institutu jednotného (str. 12), jsa „toho přesvědčení, že skutečnému stavu věcí nejlépe vyhovuje a že tím zároveň i pojem represálií nejlépe se ujasní, rozdělíme-li si jej a budeme třídit v represálie neválečné a v represálie válečné“. Dále pojednává spisovatel o sankčních funkcích válečných represálií a uvádí mezi sankčními prostředky výkon represe, pak intervenční právo Společnosti národů, veřejné mínění civilisovaných národů a sankce povahy civilní. Odlišuje represálie od opatření, k jichž použití nepřítele opravňuje jeho postavení jako okupanta, dále od retorse čili odvety, která jest dána, když válčící odpovídá na nepřátelská jednání protistrany činy byť sebestříkřejšími, které však neodporují platnému právu válečnému“ (str. 19; na str. 17 praví se, že válečné represálie vyznačuje mimo jiné princip odvety, který jest zde zvláště patrný). Na konec podává pak autor tuto definici: „Válečné represálie jsou válečná jednání ozbrojené moci státní, záležející v nedovolených sice způsobech vedení války, k jichž použití jest však válčící výjimečně oprávněn oproti nepříteli, zneužívajícímu předpisy práva válečného — z toho důvodu, aby na něm vynutil upuštění od takového způsobu válčení, a přiměl jej k zachování platného práva.“ V dalším odstavci, jednajícím o zásadách, které ovládají výkon práva represálií, zjišťuje autor hned úvodem (str. 22), že zde „existující normy patří však pouze mezinárodnímu právu obyčejovému.

Uzákonití—normy o podmínkách používání válečných represálií (a represálií vůbec) cestou smluvní se do dnešního dne nepodařilo provést. Po velmi stručném vylišení kodifikačních pokusů ličí autor stejně stručně „mínění vynikajících internacionalistů“ a zabývá se zejména otázkou, je-li přípustno, aby se v jistých případech k zamezení nedovoleného vedení války použilo válečných represálií i přímo proti nebojujícímu obyvatelstvu, kterou zodpovídá kladně (str. 32). V další kapitole zabývá se spisovatel „oceněním instituce válečných represálií“ a hned na jeho počátku velmi správně, jakož i upřímně prohlašuje, že „i ten, kdo není blíže obeznámen s institucí válečných represálií, může po přečtení toho, co jsme o nich napsali, snadno si učiniti úsudek o jejich ceně a významu. V hlavních rysech každý bude sám moci rozpoznati všechny slabiny této instituce“ (str. 34). K tomu bychom pouze dodali, že vzhledem k očividné primitivnosti této „právní“ instituce nemá soudný čtenář k odsouzení jejímu ani třeba přecísti si vývody spisovatelovy.

Druhá kapitola prvního oddílu zabývá se leteckým bombardováním, a to v prvním odstavci v jeho funkci jakožto právně dovoleným prostředkem válečným. Autor konstatuje, že „světovou válkou používání letadel tou měrou na obou stranách zevšeobecnělo, že nikoho dnes ani nenapadá, aby zkoumal právní přípustnost leteckého bombardování“ (str. 43). Kromě vlastního oboru mezinárodně-právního, ve kterém se zpravidla na způsob právního usuzování nepřikládají tak přísná měřítká, bude se tato argumentace jeviti poněkud pochybnou. Totéž platí o názoru autorově, vyjádřeném na str. 40: „V dnešní době — poté, kdy užívání letadel stalo se v poslední válce zjevem zcela normálním, běžným — nemůže již býti pochyb o tom, zda letecká válka jest s hlediska mezinárodního práva válečného oprávněnou či nikoli. Letadlo jest jednak prostředkem nadmíru účinným, i není dobře uvěřitelné, že by se ho vlády vzdaly snad z důvodů, které odpůrci letecké války bývají uváděny. Kromě toho přiřazení letecké války k válce pozemní a námořní stala se zato nová zbraň dnešního vojenskému velení naprosto nepostradatelnou a změnila tak celou metodu boje, že se stává dnes zcela nepravděpodobným, že by vlády přistoupily na mezinárodní zákaz letecké války, který by neznamenal současně vyloučení války vůbec.“ Další obsah odstavce týká se otázky vhodného reglementování leteckého bombardování. Následující odstavce pak zabývá se jednak obsahem a jednak kritikou mezinárodně-právních norem, které „mají určitý vztah k leteckému bombardování“ (str. 49). I tento odstavec je velmi stručný: čítá totiž, ačkoliv zahrnuje v sobě jak hledisko de lege lata, tak de lege ferenda, pouze 12 stránek.

Nadpis následujícího odstavce poněkud překvapuje. Zní totiž: „Právní stav za světové války.“ S hlediska juristického očekávali bychom tedy, že odstavec ten musí míti týž obsah, jako odstavec předcházející, který jedná o mezinárodních normách upravujících letecké bombardování. Teoretické stanovisko spisovatelovo jest zde velmi nejasné, jak vyplývá zejména z úvodních poznámek na str. 63: „Poznali jsme pozitivní mezinárodně-právní normy, existující v okamžiku vypuknutí světové války. Viděli jsme sice, jak jich jest jen málo, a jak jest jimi letecké bombardování právně upravováno způsobem naprosto nedostatečným a nevyhovujícím; leč aspoň něco norem bylo zde přece.“

„Zmíněná ustanovení byla však obsažena v mezinárodních dohodách, které byly uzavřeny v době míru za tím účelem, aby se teprve staly účinnými až v případě války. Prostá existence válečného stavu nikterak arcí nepůsobuje ještě, že by se již tím dotyčná ustanovení stávala účinnými. Nikoli; jich účinnost jest vázána na celou řadu nejrozmanitějších skutečností. I nepraví nám proto tato ustanovení sama o sobě ještě nic o tom, na kolik se mohou státí právně účinnými v té které válce. Musíme tudíž dobře rozlišovati pouhou právní existenci mezinárodních smluv, obsahujících normy, jež jsou předmětem našeho zkoumání, od způsobilství jejich vstoupiti v konkrétním případě války v právní působivost.“

Z uváděných jím úkazek právního nazírání doby na otázky letecké války usuzuje autor, že „kolik bylo internacionalistů, tolik i různých právních

představ a zásad leteckého bombardování“ (str. 71). Tím ukončuje spisovatel oddíl první, který měl se zabývatí tématem spisu jaksi de lege lata, a obrací se k oddílu druhému, který podle vlastních slov autorových „věnován jest výhradně úvahám a projektům de lege ferenda, mezinárodně-právní politice“ (str. 6).

Obsah tohoto druhého oddílu jest pokud možná ještě chudší než obsah oddílu prvního. Uvázíme-li, že na několika málo stránkách má být řešen problém tak obsažný a závažný jako jest reglementace války de lege ferenda vůbec a zásad úpravy leteckého bombardování jakož i otázky válečných represálií zvláště, nebudeme se diviti této chudobě. Chudoba ta nejmarkantnější jest snad v úvodní kapitole k oddílu druhému, nadepsané „reglementace války de lege ferenda“. Co závažného může zde říci na pouhých 11 stránkách autor sebe důvtipnější a sečtělejší?

Následující kapitola jednájící o „zásadách mezinárodně-právní úpravy leteckého bombardování“ (str. 87—127) jest sice zevně rozměrnější, postrádá však téměř veškeré soustavy, takže je těžko dobrati se jádra výkladů spisovatelových, je-li zde vůbec jaké. Ani autor sám ostatně neresumuje zde, což jest zajisté příznačné. Mnoho jeho výkladů v této kapitole patří do kategorie t. zv. loci communes. Srovnej na př. na str. 88: Ti, kdož si vytkli za úkol pracovati na normách práva válečného, nesmí nikdy zapomenouti počítati s tím, že ony normy jsou určeny, aby vešly v platnost ve výjimečných dobách života mezinárodního, v atmosféře, naplněné válečnou vášní. I liší se proto prostředím nesmírně od normálního mezinárodního života doby mírové.“ Co dlužno říci k požadavku autorem patrně jako zvláštnost válečného práva považovanému, že „normy válečného práva vyžadují bezpodmínečně jednoduchosti a účelnosti, arci při současné přesnosti a jasnosti“, a že „množstvím různých příkazů a zákazů vzniká jenom chaos, který způsobuje naprostou nemožnost, aby si bojující všechny tyto normy zapamatovali a na bojišti se jimi řídili“? Referent není sice v povolání internacionalisty a nemůže tudíž než upozorniti, že zcela obdobné nomopojetické zásady hájí se i v jiných oborech než jest mezinárodní právo válečné. Proto patří mezi ty, kterým se — podle vlastních slov spisovatelových — „uváděné formální požadavky nového mezinárodního práva válečného budou možná jeviti něčím zcela přirozeným, samozřejmým“, ač tomu dle mínění spisovatelova tak není, poněvadž „o jejich veliké důležitosti svědčí již ta okolnost, že téměř všichni dnešní internacionalisté na ně zvláště upozorňují. A jest opravdu nutno neustále je zdůrazňovati, neboť víme příliš dobře, že práce minulých konferencí mezinárodních, na nichž válečné právo bylo kodifikováno, se jimi vůbec neřídily“! (Str. 88.)

Ve zmíněném odstavci jedná se dále o požadavku pokud možná velké universálnosti nového válečného práva (str. 89), dále o ratifikování mezinárodních smluv (str. 89) a o odstranění klausule solidaritní (str. 90). Následuje pak krátký náčrt „aspoň kusu historie usilování a snah o nové mezinárodní právo válečné, totiž aspoň onu její část, jejímž cílem bylo vytvoření právních norem pro válčení ve vzduchu, kteráž právě tvoří předmět našeho studia“ (str. 92). Ačkoliv spisovatel sám chce jen „v krátkosti“ informovati, přece uvádí zde mnoho zbytečného, na př. na str. 95 jména všech členů komise právníků, která r. 1922 zkoumala otázky týkající se používání nových prostředků válečných. Obešli bychom se i bez poznámky na str. 96, že „nejvýznačnější osobností ze všech spisovatelů, jež se věnovali válečnému právu leteckému, jest nesporně J. M. Spaight, který jistě nejdéle a nejsoustavněji pracuje na těchto otázkách“, a že „z ostatních spisovatelů, kteří se obírali otázkami nového leteckého práva válečného, zasluhují zvláště jmenování: Garner, Fauchille, Rolland, Bouruet-Aubertot, Henry Couannier, Hobza, H. Pohl, Hackwitz a j.“. Takové poznámky hodí se snad do populárního spisku, který chce povšechně informovati čtenáře, o kterých lze předpokládati, že o věci nemají zatím žádných vědomostí, nebo do spisu, jehož autor sám chce dokázati, že o věci povšechně něco ví, ale rozhodně ne do knihy, jejíž autor má ambici dostati projednávané jím téma vědecky o kus dopředu.

Dle vlastních jeho slov autor teprve na str. 98 „přichází konečně k vlastnímu úkolu: Máme pojednati s hlediska de lege ferenda o nejdůležitější otázce válčení ve vzduchu — o mezinárodně-právní úpravě leteckého bombardování a pokusiti se vytyčiti v hlavních obrysech nejdůležitější zásady, které by jí měly ovládati“. Na stránce 99 praví autor, že „může ovšem prohlásiti ihned, že se ve světové válce nevytvořila v ohledu leteckého bombardování nějaká jednodušší pravidla“. A nyní následuje rozbor práce zmíněné komise právníků. Vlastní kritiky je v něm velmi málo; jako kapky takové kritiky možno snad uvéstí vývodů autorovy na str. 107 a 109. Poslední odstavec kapitoly věnován jest návrhům J. M. Spaigha na řešení problému leteckého bombardování (str. 120—128). Nikoliv bez jistého překvapení čteme zde následující místo (str. 121): „Návrhy S-ovy se obírají velmi obšírně právní úpravou leteckého bombardování. Nemůžeme arci bezvýhradně souhlasiti se všemi jeho názory, vyslovenými při této příležitosti, českému čtenáři vyjímáme však jedině ony, s nimiž se můžeme i my ztotožňovati. Pokládáme za svou povinnost na ně upozorniti z toho důvodu, že tyto návrhy nezůstanou zajisté ani při příští kodifikaci mezinárodního práva leteckého bez povšimnutí, ježto tlumočí v mnohém názory a přání veřejného mínění světa anglosaského, jež všude dovede svůj vliv mocně uplatňovati.“ Ve vědecké knize byli bychom očekávali pravý opak, t. j. že se spisovatel vypořádá právě s oněmi názory, se kterými nemůže souhlasiti a že toto své odchýlné stanovisko náležitě odůvodní. Dovidáme se však z citovaného místa, že kniha jest vlastně míněna jako informace pro českého čtenáře, a to patrně takového, který neovládá dostatečně cizí jazyk, ve kterém sepsán jest pramen, z něhož spisovatel čerpal.

Jak obsahem, tak rozsahem (3 a půl stránky) velmi hubená jest následující kapitola druhá, nadepsaná „Řešení otázky válečných represálií“. O chválné autokritice svědčí zde věta, kterou čteme na str. 130: „I to málo, co jsme řekli o válečných represáliích v prvním oddílu tohoto spisu, jistě postačí, aby každý musel nahlédnouti, že při dalším ponechání této instituce stává se veškerá kodifikační práce neúčinnou, prakticky takofa bez jakéhokoliv významu.“ Shrnuje své krátké vývodů praví pak autor, že „můžeme prohlásiti, že bychom v postupném odstranění instituce válečných represálií, jež by však bylo provedeno urychleným tempem, mohli spatřovati opravdové zdokonalení mezinárodního práva válečného“ (str. 133). To jest nesporně poznatkem pravdivým, o jehož správnosti však sotva kdo pochyboval.

Kapitola třetí (Problém nových sankcí) čítá 4 a půl stránek. Není tedy divu, že autor zakončuje ji (str. 139) doznáním, že „otázka nových sankcí jest příliš těžkým a složitým problémem, než aby mohla býti v přítomné studii řešena s náležitostí, již by vyžadovala“. O nových sankcích nedovidáme se tedy tak říkajíc nic. Autor dává zde naopak výraz své skepsi těmito povšechnými rčeními: „Odstranění válečných represálií z dnešního práva válečného, k němuž dojíti musí — jsouť tyto vlastně negací veškerého práva — bude však mítí za následek, že ztratí toto právo, nevyhovující sice, leč přece jen poměrně neúčinnější sankce. I bude proto nutno hledati vhodnou náhradu za ně, postarati se o sankce nové.“ ... „Vybudování sankcí, jež by bezvadně plnily svoje právní poslání, naráží na takové potíže, že je mnozí pokládají přímo za nepřekonatelné. A vskutku, jestliže si uvědomujeme správně povahu mezinárodního práva válečného, tu nebudeme moci očekávati v tomto ohledu nikdy nějakých pronikavých výsledků. Při promyšlené, neukvapené, cílevědomé práci možno však po našem názoru přece jen docíliti pozoruhodnější nápravy.“

Na začátku kapitoly setkáváme se s podivnou formulací teoretickou. Autor tvrdí tam totiž, že „normy válečného práva jsou mezinárodní dohodou sjednávány pro případ války, aby až za války nabývaly účinnosti“ (str. 135). Zde užívá se výrazu „účinnost“ ve smyslu zcela neobvyklém. (Srov. ostatně též str. 63. spisu, shora citovanou.) To, co praví spisovatel o normách válečného práva, platilo by nutně stejným způsobem o normách kteréhokoliv jiného práva, na př. trestního. Museli bychom na př. tvrditi, že norma zakazující

krádež a stanovící na ni trestní sankci, stává se „účinnou“ teprve tehdy, až někdo něco skutečně ukradne; normy, upravující provoz živností, staly by se „účinnými“ teprve skutečným provozem živností atd., atd.

V závěru (necelé 2 stránky) resumuje spisovatel výsledek své studie takto: „Krutost budoucích leteckých válek může být jedině tenkrát zmírněna, jestliže se platnému řádu mezinárodně-právnímu dostane nápravy v tomto trojím směru:

1. dnešní téměř úplný nedostatek právních norem, upravujících letecké válčení, bude nutno vystřídati novými, přesnými (ač nikoli příliš podrobnými nebo početnými) normami leteckými, jež by právně pamatovaly na všechny možné situace letecké války;
2. instituci válečných represálií bude nezbytno odstraniti, a
3. vybudovati nové, co neúčinnější sankce.“ —

Spravedlivý kritik Hynie o vyprávění práce musí si především uvědomiti jeji ráz a povahu a podle toho ji hodnotiti. Že zde nejde o vědeckou práci v běžném slova smyslu, jest soudnému čtenáři na první pohled jasno. Kniha nepřináší pranic, co by mohlo znamenati jakékoli vědecké obohacení tématu jí projednávaného. Nenacházíme v ní žádných původních myšlenek, ať správných nebo nesprávných, a spisovatel jest dost upřímný a skromný, že ani nepředstírá, že by přinášel něco nového. Původnost a originalitu myšlenek nelze ovšem spravedlivě žádati a očekávati od každého vědeckého autora, avšak autor, kterému se nedostává těchto vlastností, musí je aspoň nahraditi píli, věstřanností a důkladností, jakož i kritickým postřehem, se kterými o zvoleném tématu pojednává. Tak bylo by nesporně záslužným činem, kdyby se byl autor na př. podjal úkolu, vyčerpávajícím způsobem vyličiti, jak odborné písemnictví pohlíží na pojem „represálií“. Náš autor jest však dalek takového mravenčího způsobu vědecké práce. Mám u něho naopak dojem, že je s ní velmi rychle hotov. Literární aparát, se kterým pracuje a kritická sonda, kterou operuje, nejsou nijak imponující. Následkem toho jest, že ani s tohoto hlediska nelze posuzované zde práci přiřknouti vědecký význam. Možno ji tedy snad hodnotiti jakožto reprezentanta literárního genuu u nás zvlášť oblíbeného, t. j. jako knížku, která chce populárně poučovat? Avšak i proti takovému hodnocení, pokud má býti kladné, je několik závažných námitek. Předně tážeme se, proč byla by pak umístěna v literární sbírce, která není přece určena pro popularisaci vědy; dále nemůže nám ujíti, že spisek svou soustavou nijak nevyhovuje požadavkům, které klademe zejména na populárně-poučné traktáty: není ani přehledný, ani nevyčerpává (aspoň populárně) svého tématu. Zato arciť vykazuje onen zvláštní otcovsky-poučný tón, jež nacházíme zpravidla v populárních spisech a který v práci skutečně vědecké jest zcela neobvyklý a činí v ní přímo komický dojem, a shoduje se dále s populárními spisy touto negativní vlastností: naprostým nedostatkem jakýchkoli skutečně teoretických (roz.: právně-teoretických) vývodů. Zato hemží se na mnoha místech výklady, které teoretika překvapují svou samozřejmostí, přecházející někdy přímo v triviálnost. Budťže zde uvedena na doklad tato místa: Na str. 10 prohlašuje autor: „Chceme-li tudíž blíže studovati problém válečných represálií, musíme si nejprve přesně, právnicky zaostřeně, vyhraniti jejich pojem.“ Má spisovatel skutečně za to, že toto vyhraňování jest nějakou speciální vlastností právě studia problému válečných represálií na rozdíl od obdobného studia problémů jiných? Není-li tomu tak, pak jeho poznámka jest zcela zbytečnou frází, poněvadž obsahuje něco, co se rozumí samo sebou. Totéž platí o poznámce na str. 19: „Okupující stát jest oprávněn po dobu okupace vykonávati v zabraném území určitá práva. Práva tato neopravňují ho ovšem k libovolnému zacházení s obyvatelstvem obsazeného území.“ Tvrdil někdo, že okupace opravňuje stát k libovolnému zacházení s obyvatelstvem obsazeného území? Když ne, proč tedy uvádí spisovatel tufo samozřejmost a to ještě k tomu s oním poučným „ovšem“? V odstavci, v němž oceňuje se instituce válečných represálií, našel spisovatel, přes to, že odstavci tomu věnováno jest pouze 5 stran, místo pro tyto samozřejmosti: „A skutečně, válečnými represáliemi zahajuje se řada krutostí, která nekončí ani tehdy,

kdyby od válečného opatření, jež s počátku represálie vyvolalo, bylo i upuštěno. Ostatně na prvotní porušení některé normy válečného práva dávno nikdo již nemyslí. Jedině z ohledu na veřejné mínění, které právě v politice mezinárodní jest nesmírně důležitým činitelem, bude asi nepřítel snažiti se, aby opatřil si záminku, kterou by mohl ospravedlňovati nedodržování válečných předpisů. O to mu hlavně půjde. A těžkým to zajisté ve válce nikterak nebude, aby si volálně nepřítel nenašel pro nedovolené způsoby válečné, od kterých se bude moci nadíti jistého účinku, nějaký již důvod, na základě kterého by je pak mohl ospravedlňovati jako akty represálie. Vřava válečná mu jich povždy poskytne v hojném výběru, — ať již půjde o důvody opravdu skutečné či jen zhola domnělé.“ ... „Zavržení hodným jest však také podobné letecké bombardování otevřených měst hlavně z toho důvodu, že veškeré oběti, ať již na lidech nebo na majetku, jsou zcela zbytečnými. Nejbezohlednější způsob bombardování není s to, aby hrůzami a zmatkem, jež se do takto bombardovaných měst zanáší, přispěl podstatnější měrou ke zkrácení války. Ona část obyvательства státu, jež se nalézá v obvodu, který jest vystaven leteckým přeпадům nepřátelským, jest v poměru k veškerému obyvateľstvu ostatní země vždy poměrně malou součástí. Zkušenosti ze světové války nám to zcela potvrzují. Ačkoliv represálie letecké bombardování otevřených měst mívalo strašné následky, přece jenom všechny tyto ukrutnosti v nejmenším neměly vliv na vlastní průběh války. Naopak, stávaly se příčinou nových, čím dále tím rafinovanějších ukrutností.“

Nechceme-li jako základní tendenci spisu připustiti popularisační směr a nelze-li mu, jak shora řečeno, přiznati význam vědecký, pak nezbývá než zařaditi jej do kategorie prací, jichž autoři — vědomě nebo nevědomě — nemají ambice ryze vědecké, t. j. nechtějí obohatiti vědu jimi pěstovanou novými hodnotnými poznatky, nýbrž kteří spokojují se cílem mnohem skromnějším: nechtějí přinášeti nic nového, nechtějí nikoho populárně informovati, nýbrž snaží se svým literárním produktem prostě dokázati, že ve zvoleném oboru po způsobu žákovském pilně pracovali. Typem tohoto druhu literární činnosti jest průměrná seminární práce universitní, tvořící pro autora doklad prospěchový. Mám za to, že Hynieova práce hodí se nejspíše do této kategorie. Neboť jest prototypem práce začátečnické (což nemá býti řečeno s příhanou!), jak dokazuje zejména místy velmi naivní způsob textu. Poukazují na př. na str. 15, kde čteme toto:

„Jaké jsou vlastně sankce mezinárodního práva válečného?

Zná vůbec právo válečné nějaké?

Jistě, že ano . . .“

Tak nemluví o odborník mezinárodního práva k jiným odborníkům téhož oboru (poněvadž by to bylo směšné), nýbrž pilný žák, který chce dokázati, že dobře ví, že takové sankce existují a že dokonce správnou odpověď na otázku jím samotným položenou nechce si přičítati ke zvláštní zásluze, jak plyne z jejího textování: „Jistě, že ano . . .“, což znamená asi tolik jako další retorická otázka: „Kdo by o tom chtěl pochybovati?“

I způsob citování literatury na doklad správnosti tvrzení autorových vykazuje onen rys žákovské práce (zde arcif autor není nijak osamocen, máje právě v české literatuře právnické skvělé vzory). Uvádím jen dva příklady. Na str. 24 pojednává H. o zvykových normách válečných a prohlašuje, že „nesnáž spočívá arcif v tom, zjistiti je opravdu bezpečným způsobem“. Při tom odvolává se na referentovu knihu „Soudobý zápas o nové mezinárodní právo“ (1919). Referentovi je záhadou, proč právě zde došlo k citaci jeho práce: neboť jednak patří poznatek, že zjišťování zvykových norem skýtá někdy nesnáze, resp. že jest obtížnější než zjišťování práva psaného, k největším samozřejmostem právní vědy, které nijak není třeba dokládat literaturou, jednak bylo možno na doklad oné samozřejmosti citovat jakoukoli jinou právnickou práci stejným právem jako referentův „Soudobý zápas“. Rozumí se konečně, že ona nesnáž zjišťovací není snad zvláštní vlastností zvykových norem válečného práva, nýbrž že platí zcela obecně pro jakékoli zvykové právo (a contr. jakéhokoli práva psaného). Shora již citované tvrzení spisovatelovo

že okupující stát jest oprávněn po dobu okupace vykonávat v zabraném území určitá práva (str. 19), dokládá autor, ač jde o poznatek, jehož správnost nikoho nenapadne popíratí, výslovnou citací A. Pilleta, *La guerre et le droit* (Leçons données à l'Université de Louvain en 1921), str. 135. U soudného čtenáře vzniká tudíž podezření, že spisovatel necitoval Pilleta ani tak proto, aby se jeho autoritou mohl krýti v případné vědecké polemice s odpůrci, kteří by tvrdili, že okupující stát není oprávněn po dobu okupace vykonávat v zabraném území určitá práva, nýbrž spíše prostě proto, aby ukázal, že zná náhodou Pilletovu publikaci, která nepatří právě k nejznámějším a nejvýznamnějším. Rozumí se, že i zde jako v předcházejícím případě mohl spisovatel jako doklad správnosti svého samozřejmého tvrzení citovati jakýkoli systém nebo učebnici mezinárodního práva stejně dobře, ba mnohem lépe než právě Pilleta.

Pro literární začátečnický jest příznačnou i snaha, aby práce jejich dělala zevně dojem co největší rozsáhlosti. Ani této snahy není spisovatel prost. Stojí totiž za zmínku, že následkem typografické úpravy spisu zůstalo ze 143 stránek nepotištěno celých 22!

Tragický omyl spisovatelův spočívá v tom, že považoval svou práci za možný habilitační spis. Takovýmto spísem arcí práce jeho při nejhovivavějším posuzování naprosto není. Ale není nutno, abychom ji z toho důvodu odsuzovali absolutně. Je to práce zřejmě na kvap sepsaná (či spíše: sestavená), jejíž autor nemá zatím, jak se zdá, vůbec jasné představy o předpokladech právě vědecké práce. Domnívá se patrně, že k tomu stačí v celku dobrá vůle a několik knížek. Kniha Hynieova jest dále zřejmě prací začátečnickou. To jí však spravedlivý posuzovatel nebude vytýkati, poněvadž každý vědecký pracovník měl svou začátečnickou práci a poněvadž i příslušným řízením uznané habilitační spisy bývají zpravidla pracemi začátečnickými. Horší jest, že spisovatel svou knížkou nijak nedokázal, že umí právnícky myslet a argumentovat. Jeho práci chybí jakýkoli teoretický podklad, ba dělá dojem, že se autor vši teorii úmyslně vyhýbá. Avšak i tento jeho nedostatek dá se vysvětlit¹⁾ a částečně omluvit. Především nešťastnou volbou tématu, které následkem nedostatku pozitivní úpravy právní dopouští v pravdě teoretické výklady právnícké v míře jen zcela nepatrné. Že pak s hlediska kritického, t. j. de lege ferenda, nemohl spisovatel přinésti nic nového a významného, je přirozeno. Odkud vzal by asistent právnické fakulty Pražské nutně vědomosti a zkušenosti, aby mohl de lege ferenda kritisovati návrhy na úpravu leteckého bombardování? Teoretickou úroveň Hynieovy práce dlužno dále hodnotiti relativně, t. j. u srovnání s běžnou úrovní většiny spisů z mezinárodního práva. Tato úroveň jest pak — posuzujeme-li ji s hlediska juristických požadavků z jiných oborů právních — zpravidla velmi nízká, ba někdy žalostná. Vždyť tu obecně neproniká dosud ještě ani primitivní poznatek o rozdílu mezi hlediskem de lege lata a de lege ferenda! Zcela obyčejné povídání povšechně-politické považuje se zde často za úvahy mezinárodně-právní a spisovatelé, kteří zřejmě neovládají ani nejprimitivnější techniku juristické notiky, zvysoka pohlížejí na zastaralé „scholastiky“, kteří domnívají se ještě pořád, že vědecká práce není a nemůže býti nic jiného, než operací s pojmy, kdežto našim modernistům stačí pouhé fráze, jako jest na př. „moderní život s jeho mnohotvárnými požadavky“ atd.

¹⁾ Za citaci stojí tu místo na str. 123: „Podle Spaighta bylo by to opravdovým školo metstvím (!) chtít dokazovati, že takové ničení (roz. nepřátelského majetku soukromého) jest nedovoleným prostředkem válečným, — pakli by jím bylo možno vynutiti mír. Těm scholastikům (!), kteří by si to ještě dnes troufali zastávati, připomíná, aby se jen rozpomenuli na ony všechny strašné metody dnešního válčení.“ Že by sebe strašnější metody válčení mohly býti právníckým argumentem, jímž bylo by lze dokázati dovolenost nebo nedovolenost prostředků válečných, tomu neuvěří asi oni scholastici, pokud dovedou právnícky myslet a zejména činiti rozdíl mezi stanoviskem de lege lata a ferenda!

Srovnáme-li Hynieovu práci s touto úrovní, bude úsudek náš o ní shovívavější. Shovívavějším bude též, uvážíme-li zejména i naše soudobé písemnictví právnické, které, ač arcí svými rozměry přesahuje malé poměry předválečné, není přece nijak zvlášť imponující. Nemáme bohužel mnoho lidí, kteří by se chtěli věnovati vědecké práci právnické, jež zpravidla vynáší mnohem méně než bezprostřední styk s oním „moderním životem a jeho mnohotvárnými požadavky i emolumenty“ — a nebudeme proto zrazovati z vědecké dráhy začátečníky, jimž se první pokus nezdařil. Jmenovitě referent má pro svou shovívavost i ryze osobní důvody. Neboť vzpomíná — a to nyní po více než dvaceti letech! — svého vlastního vstupu do domácího života vědeckého z cizího prostředí, ve kterém až do té doby žil. Velmi důvěřivě nabízel tehdy své prvotiny z vědeckých oborů jím pěstovaných, domnívaje se, že bude uvítán jako navrátilví se ztracený syn s otevřenou náručí, ale záhy se přesvědčil, že octnul se ve lví jámě domácích odborníků různých směrů, kteří zle byli by ho počuchali — kdyby se byl ovšem tak beze všeho dal! Nepřál by proto takového vstupu dnešním začátečníkům a proto vyslovuje naději, že to, co posuzovanému zde autoru nepodařilo se na první ráz, podaří se snad později. Předpokladem arcí jest poctivá práce a žádný kvap. Fr. Weyr.

Dr. Josef Rudinský: **Mier ako problém medzinárodný a spoločnosť národov.** Praha, 1929. Nákladem „Orbis“, 320 stran.

JUDr. Jaroslav Krejčí: **Základní práva občanská a rovnost před zákonem.** Praha, 1929. Nákladem vydavatelstva časopisu „Moderní stát“, 215 stran. — K této publikaci, která jest již třetí velkou literární prací autorovou, se ještě podrobněji vrátíme. F. W.

Dr. Ludwig Adamovich: Grundriss des tschechoslowakischen Staatsrechtes, Vídeň, 1929. Nákladem rakouské státní tiskárny, 517 stran. Jde o rozsáhlý spis bývalého profesora Pražské německé university, který působil nyní na universitě ve Št. Hradci. Adamovich jest žákem Kelsenovým. Jeho kniha zasluhuje zajisté podrobnější ocenění v písemnictví československém. F. W.

Stanislav Kohn, soukr. docent statistiky ruské právn. fakulty v Praze: **Základy teorie statistické metody.** 483 stran. Praha, 1929. Nákladem Státního úřadu statistického. Cena 80 Kč. Rozsáhlým spisem Kohnovým, který, ač hlásí se také k t. zv. matematickému směru ve statistice, je přístupnější než nedávno vydaný překlad znamenité knihy Yuleovy, bylo naše domácí odborné písemnictví statistické opět obohaceno. W.

Vědecká Ročenka právnické fakulty Masarykovy university, 1929, IX., str. 265, cena 25 Kč. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských, sv. XLII.) Obsahuje tato pojednání: Prof. Dr. Karel Engliš: Smysl teleologické teorie hospodářské; prof. Dr. František Weyr: Studie k pojmu exekuce; prof. Dr. Jaroslav Kaláb: Základní problémy trestního soudnictví nad mládeží; prof. Dr. Bohumil Baxa: Hlavní myšlenky a technika moderních listin ústavních; prof. Dr. Dobroslav Krejčí: Úbytek porodů a depopulace; prof. Dr. Rudolf Dominik: O vyučování správnímu právu na vysokých školách; prof. Dr. Jaromír Sedláček: Základy moderního práva soukromého; prof. Dr. Jan Loevenstein: Spojení, jeho pojem a funkce hospodářská; prof. Dr. Jan Vážný: Závazky nedospělých v právu římském a byzantském; prof. Dr. František Čáda: K rakouskému právu za světové války; prof. Dr. Karel Kizlink: Technika vedení obchodních knih a předpisy zákona. W.